

Danske reklamer mellem krigene var titlen på et af septembers foredrag. Her en fartplan fra 1928 fra Det Danske Luftfartsselskab (Det Kongelige Bibliotek).

Kronik

Kulturkalender

Kulturkalenderen, der udkommer som del af *Diamanten*, giver et samlet billede over sæsonens udstillinger, koncerter, foredrag og arrangementer. Det samme gør den elektroniske kulturkalender, som findes via adressen <www.kb.dk>.

Bøger og bibliotek

Aldrig har så mange lånt så meget

Det Kongelige Bibliotek satte i 2005 rekord i det samlede udlån, som steg fra 2,1 til 2,5 mio., viser tal fra bibliotekets årsberetning. Den største stigning fandt sted indenfor det elektroniske udlån direkte til låneren. Stigningen skete ikke på bekostning af det fysiske udlån af bøger, som efter flere års stagnation igen er i vækst. Næsten 2 mio. søgte og fandt information på nettet, mens en halv million valgte den trykte bog.

“Stigningen i det fysiske udlån skyldes det faktum, at Det Kongelige Bibliotek nu for alvor er blevet landsdækkende. Lånere rundt om i landet kan på <bibliotek.dk> se vores samlinger og afgive lånebestillinger, så de kan afhente bogen fra Det Kongelige Bibliotek på deres lokale bibliotek, og det har rigtig mange benyttet sig af”, siger Det Kongelige Biblioteks direktør Erland Kolding Nielsen.

Antallet af aktive lånere steg sidste år med mere end 2.200. Søgningen til Det Kongelige Biblio-

teks og Københavns Universitetsbiblioteks læsesale fortsatte også med at stige i 2005, hvor 88.000 brugte læsesalsfaciliteterne. Den mest populære læsesal på de tre udlånssteder, som er beliggende Fiolstræde, Njalsgade og Slotsholmen, er fortsat de 131 læsepladser i Læsesal Øst i Den Sorte Diamant. Læsesalen havde 33.900 besøgende, hvilket er 10.000 flere end året før. Trængslen på den moderne læsesal smittede af på den gamle Læsesal Nord, som i de sidste fem år har oplevet mere end en fordobling af besøgende. Mod 5.000 i 2001 var der sidste år 12.000, der sad bøjet over bøgerne ved de gamle skriveborders grønne lamper.

I efteråret 2005 år startede kulturminister Brian Mikkelsen den elektroniske nethøstning på Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket i Århus. Den elektroniske pligtaflevering høster med mellemrum nettet for relevant og betydningsfuld information. Den første nethøstning gav ikke mindre end 241 mio. objekter svarende til 5,5 terrabytes, der gemmes elektronisk for eftertiden og som foreløbig udelukkende er til forskningsbrug.

Bibliotekets nøgletal fra årsberetning 2005

Samlet udlån i alt 2.5 mio.

Antal besøg på <www.kb.dk> website 2.773 mio.

Antal besøgende i alt på betjeningsstederne 662.015

Aktive lånere i 2005 23.087

Søgning i webdatabaser (medregnes ikke som udlån) 493.224

Samlet antal gæster til 474 læsepladser 88.309

Fysiske enheder på biblioteket 28.633 mio.

Hyldekilometer i alt 160 km.

Syv udstillinger i 2005 blev besøgt af 19.240 personer

Regnskab for køb af bøger m.m. 21 mio. kr.

Biblioteker United

Sammen igen efter mere end 500 år

Ved en ceremoni 19. juni 2006 i Vor Frue Kirke i København festligholdt Københavns Universitetsbibliotek og Københavns Universitet, at de atter er samlet i ét fælles bibliotek, der er Danmarks største.

Sammenlægningen er kun første skridt på vejen i en større integration. "I en globaliseret og digitaliseret verden har forskningsbibliotekerne en stor opgave foran sig, når det gælder formidling af viden. For at løfte denne udfordring er det nødvendigt med en væsentlig øget samdrift," sagde universitetets rektor Ralf Hemmingsen. Københavns Universitets rektor går med planer om at styrke samarbejdet mellem universitetets institutbiblioteker og universitetsbiblioteket, i et forsøg på at forbedre service og fastholde international standard.

Den første bog i Københavns Universitetsbiblioteks bogsamling var en foræring af dr.jur. Peder Albertsen, der var en af hovedkræfterne bag oprettelsen af Københavns Universitet. I 1482 donerede han et skrift opdelt i seks emner omhandlede astronomi, geometri, matematik og planet teori og lagde dermed grundstenen til det senere universitetsbibliotek. Gaven blev givet på betingelse af, at der årligt blev holdt en sjælemesse for Peder Albertsen og universitetets andre velgørere. Sjælemesser hørte til tiden før Reformationen, så traditionen forsvandt. 19. juni blev den for en kort stund genoplivet af lederen af Københavns Universitetsbibliotek Michael Cotta-Schönberg og Ralf Hemmingsen.

"Universitetsbibliotekets opgave er ikke at forevige sin egen institutionelle form, baseret på den trykte bog, men at levere videnskabelig og faglig informations-service til Københavns Universitet tilpasset tidens vilkår og teknologi", sagde Michael

Chef for Københavns Universitetsbibliotek Michael Cotta-Schönberg viste ved en ceremoni i Vor Frue Kirke en af universitetsbibliotekets nye bøger frem. Teksten ligger på en USB-nøgle. "At sammenlægningen er gennemført er udtryk for, at den højere organisatoriske fornuft en gang imellem sejrer over de små chauvinismer. Det tette partnerskab mellem Nationalbiblioteket og Københavns Universitetsbibliotek har en stor vinder: Københavns Universitet", sagde Michael Cotta-Schönberg. Fot. Karsten Bundgaard.

Cotta-Schönberg. Foruden den gamle bog fra 1482 fremviste Cotta-Schönberg en USB-nøgle smagfuldt dekoreret med bibliotekets og forlagets monogrammer. Det var *Der må da være en grænse* om holdninger til ny teknologi udsendt på Museum Tusulanums Forlag.

Den 1. januar 2006 blev Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek efter 70 år igen samlet med resten af Københavns Universitetsbibliotek, som fremover skal betjene de ansatte og de studerende ved Københavns Universitet fra tre fakultetsbiblioteker, der får navne efter universitetets tre campus: Nord, Syd og City.

Forlag og bibliotek skriver historie

Museum Tusulanums Forlag (MTF) har som det første danske forlag solgt hele sin pakke af elektroniske bøger og tidsskrifter til

Danmarks største universitetsbibliotek, Københavns Universitetsbibliotek (KUB). Den nye licensaftale giver i de kommende tre år samtlige studerende og ansatte ved Københavns Universitet og Det Kongelige Bibliotek (samt besøgende på biblioteket) gratis adgang til forlagets krypterede e-bøger. Officiel åbning var den 15. juni 2006.

Aftalen kom i stand efter en henvendelse fra KUB, der ligesom MTF har erkendt, at internettet er bogens, forlagernes og bibliotekernes mulighed i det tredje årtusinde. Chef for KUB og vicedirektør for Det Kongelige Bibliotek Michael Cotta-Schönberg udtrykker det på den måde, at internettet er den bølge, som forlag og biblioteker surfer sammen på ind i det nye årtusinde.

Museum Tusulanums Forlag udgiver forskningsbaserede bøger og tidsskrifter inden for humaniora, samfundsvidenskaberne og teologi.

Efter flere års forberedende arbejde åbnede MTF i februar 2005 et projekt for elektronisk publicering på <www.mtp.dk> og tilbyder herfra i dag online salg af og adgang til ca. 250 elektroniske titler (e-bøger, e-tidsskrifter samt e-artikler), og forøger løbende sin elektroniske volumen.

I efteråret 2005 udvidede forlaget sine elektroniske aktiviteter ved at indgå det første danske partnerskab med Google Book Search og Google Scholar om trykte og elektroniske bøger. Med den nye licensaftale med KUB er forlaget nu også først i Danmark med salg af en dansk forlagspakke af både e-bøger og e-tidsskrifter til et dansk forskningsbibliotek.

“Dette er en ny forretningsmodel for forlagene, som jeg er overordentlig glad for at introducere på det danske marked”, udtaler forlagsdirektør Marianne Alenius.

“Med denne handel er der be-

vidst tilkendegivet et ønske om et trekantssamarbejde mellem Københavns Universitet, Københavns Universitetsbibliotek og Museum Tusulanums Forlag. Denne handel afspejler en gensidig respekt. Vi kan hver sit og har brug for hinanden.”

Lige nu overvejer mange danske forlag, hvordan de bedst kan formidle de nye elektroniske bogtyper: på den ene side e-bøger, e-kapitler, e-artikler og på den anden side pakker af e-bøger, e-klassesæt og e-kompendier.

Forskellige modeller drøftes, men nogen må begynde et sted. Og det har vi nu gjort. – Én ting er sikker: Nutidens studerende og forskere vil ikke nøjes med de trykte bøger. De vil også have e-bøger. Og det skal de få.

Udvidelse af Njalsgade 112

Den 8. maj 2006 tog kulturminister Brian Mikkelsen og rektor for Københavns Universitet Ralf Hemmingsen første spadestik til udvidelsen af byggeriet på Njalsgade 112.

Når bygningen står færdig i foråret 2008, flytter også biblioteket på Njalsgade 80 ind, og dermed samles Universitetsbiblioteket på Amager.

Det nye Universitetsbibliotek vil flerdoble læsepladserne fra 126 til ca. 450

til gavn for de mange humaniora-studerende på Amager. Der vil være adgang til 70.000 bøger på åbne hylder, og magasinet udvides med ca. 30 hyldekilometer med kompaktereoler.

PLANETS og det digitale bibliotek PLANETS skal sikre mod huller i digital laget

Hvis ikke der gøres en indsats, vil dele af f.eks. Netarkivet være forsvundet om nogle år. De digitale formater forandrer sig utroligt hurtigt og erstattes af andre, men det digitale biblioteks indhold af kulturarv og videnskab følger ikke automatisk med over, medmindre der gøres en indsats for at få det til at ske. Det Kongelige Biblioteks afdeling for Digital Bevaring er partner i PLANETS (Preservation and Long-term Access through Networked Services) - et stort EU projekt, der skal vare fire år og som har et budget på 112 mio. kr. PLANETS skal sikre, at dagens digitale information også vil være tilgængelig for kommende generationer. "I dag er vi ved at få en fornemmelse af hvad bit-bevaring af store datamængder betyder, mens vi slet ikke har nogen idé om hvad logisk bevaring betyder. Det er det PLANETS projekt skal hjælpe os til," siger Christen Hedegaard, projektansvarlig i afdelingen.

Denne bevaringsopgave er større end det enkelte land og den enkelte spiller. Det Kongelige Bibliotek er i selskab med nogle af de helt store biblioteker, bl.a. British Library, Koninklijke Bibliotheek i Holland, Österreichische Nationalbibliothek samt Statsbiblioteket i Århus. Foruden bibliotekerne deltager en række rigsarkiver og universitetsbiblioteker og en række private virksomheder som IBM og Microsoft. Det europæiske samarbejde er en forudsætning, fordi omkostningerne ved at udvikle en standardiseret digital bevaringsmodel er enorme.

Den udfordring, PLANETS skal løse, i en meget stor skala, kan minde lidt om den konvertering, som Det Kongelige Bibliotek, i en meget mindre skala, oplever i øjeblikket, hvor Lotus Notes konverteres til Outlook.

"For os er PLANETS projektet lig med at kunne forstå begrebet *logisk bevaring*, hvor vi skal lave værktøjer til processerne omkring logisk bevaring, men tillige værktøjer til den egentlige konvertering (fremtidssikring) af de digitale objekter som vi har i de digitale arkiver", siger Christen Hedegaard.

Projektet får reel betydning for alle de digitale arkiver på Det Kongelige Bibliotek som f.eks. de digitale billedarkiver og Netarkivet.

"For os er det vigtigt, at det ikke bliver et papirprojekt, men ender med at være et helt konkret værktøj, der er anvendeligt," understreger IT-konsulent Christen Hedegaard.

Det Kongelige Biblioteks afdeling for Digital Bevaring er skrevet ind i PLANET med fire årsværk i projektets løbetid.

Bevar Bogen

Foreningen Ballettens Venner, Det Kgl. Teater, har i april 2006 doneret 25.000 kr til restaureringen af nodemanuskriptet til Bournonville-balletten *Sylfiden*. Dette enestående klenodie kommer nu i kyndige restaureringshænder. Der er tale om et delsponsorat fra Ballettens Venner, idet den samlede restaureringspris for de 2 partiturer lyder på 172.000 kr.

Beskrivelsen af manuskriptet, som det er ud nu: Bindene er slidte og revnede i ryggen. Bindstrukturen er løs. Mange af siderne er knækket af ved falsen og er derfor løse. Siderne er snavsede og skæmmet af fingerfedt. Der er reparationer udført med både tape og papir. Reparationerne er grove og skæmmende.

Behandlingen bliver følgende: Papirkonservering udføres efter behov. De gamle reparationer fjernes og misfarvninger fjernes, hvis det er muligt. Siderne tages ud af bindet ved at afmontere forsatsen. Siderne hæftes derefter om og indsættes i det konserverede bind. Bindet konserveres ved at understøtte skader i skindet med nye skindstykker.

Det Kongelige Bibliotek på nettet

Danmarks Digitale Nodebibliotek

Det Kongelige Bibliotek har nu en omfattende række af digitale nodeudgaver, taget efter såvel trykte som utrykte forlæg fra samlingerne. Vi har derfor besluttet at samle de forskellige grupper af digitale noder under navnet *Danmarks Digitale Nodebibliotek* (DDNB).

Der er en speciel base i REX, som samler de digitale noder, der har en særlig post i REX. Den er også repræsenteret på DDNB. Derudover findes der indholdsliste for en række digitaliseringsprojekter, som f.eks. opløser nodeantologier i enkeltnumre, der ikke har hver sin post i REX. Det gælder f.eks. antologier som *Den Danske Vaudeville* eller *Musikalsk Theater Journal*.

Forsiden af Sommerrevyen 1897, Den Danske Skudeplads, med musik af Olfert Jespersen. De tidlige københavnske sommerrevyer 1876-1900 er en af de grupper noder, der indgår i Danmarks Digitale Nodebibliotek.

Hellan Kolbyes samling af ældre skuespil, syngestykker og marionetspil nu søgbare i REX

Samlingen indeholder knap 400 trykte skuespil, syngestykker og marionetspil udgivet på dansk i sidste halvdel af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet. Samlingen, der hidrører fra teaterlæge ved Odense Teater Hellan

Titelblad til Christian Felix Weisze: Romeo og Julie. Et borgerligt Sørgeespil i fem Handlinger, oversat efter det tyske og udgivet i København 1777.

Kolbye (1906-1977), blev først overdraget Teatervidenskabeligt Instituts bibliotek i 1993, og overførtes derfra til Dramatisk Bibliotek. Den blev muligvis oprindeligt grundlagt af Kolbyes svigerfar, skuespilleren og teaterdirektøren Carl Carlsen (1891-1965) og repræsenterer en enestående samling af ældre trykte teatertekster af danske og til dansk oversatte dramatiske værker, hvoraf flere er unika.

Samlingen, der nu er katalogiseret og søgbar i REX-basen "Teatertekster", kan kun benyttes på Det Kongelige Biblioteks sikrede læsesale. Man får bedst en samlet oversigt over teksterne ved i REX i feltet *Skriv ord* at skrive "Kolbyes" og i feltet *Søg i felt* at vælge "Opstilling".

Klik på de store kanoner

Det Kongelige Bibliotek gør adgangen til den danske kulturarv lettere og præsenterer en web-udstilling med smagsprøver fra Kulturkanonens skatkammer. Normalt ligger de fine originaler fra den danske kulturkanon gemt væk i sikre magasiner, men nu kan man få en elektronisk kopi af originalmanuskriptet til Johannes V. Jensens *Kongens fald* hjem i stuen ved et par enkle klik.

Kongens Fald blev valgt som det 20. århundredes danske roman. Som elektronisk kopi vises det helt unikke manuskript i sin fulde længe med forfatterens rettelser.

Men Johannes V. Jensen er ikke den eneste. Også et sjældent indblik i Karen Blixens arbejde kan man få på <[www.kb.dk/kanon/Karen Blixen](http://www.kb.dk/kanon/Karen%20Blixen)>. Hun skrev helst på maskine, men manuskriptudkastet til "En Opbyggelig Historie" fra *Vinter-Eventyr* kan nu ses på computeren.

Men det er ikke kun de gamle kulturkoryfæer, der kan studeres derhjemme. Manus og udkast af nyere danske digtere

som bl.a. den nyligt afdøde Per Højholt kan man også finde blandt kulturarvens fakkeltbærere på Det Kongelige Biblioteks hjemmeside.

Foruden litteraturen er bibliotekets Musik- og Teaterafdeling rigt repræsenteret med bl.a. hele det håndskrevne partitur til Niels W. Gades *Elverskud*, Carl Nielsens manuskript til *Jens Vejmand* og P.E. Lange-Müllers *Midsommervise*. Fra scenekunsten kan man fremhæve det digitaliserede repetitørparti til balletten *Sylphiden* med August Bournonvilles egne notater.

Besøg den danske kulturarv på Det Kongelige Bibliotek på <www.kb.dk/kanon/>.

Codices Latini Hauniensis

Webstedet Codices Latini Haunienses – forkortet CLH – er blevet reorganiseret og

Folio 1r af håndskriftet GKS 378 2° med Ciceros filosofiske skrift om pligter, De officiis, kopieret i 1425 (Det Kongelige Bibliotek).

stærkt udvidet. CLH giver nu adgang til henved 50 latinske håndskrifter, alle gengivet i deres fulde omfang. Det er flere bøger end der fandtes i mange af middelalderens klosterbiblioteker.

En betydelig del af håndskrifterne på CLH rummer klassikere fra romersk oldtid, men også bibelske, patristiske, middelalderlige og humanistiske tekster er nu inddraget og tilgængeliggjort på nettet. De ældste håndskrifter er kopieret i karolingisk tid omkring år 800, de yngste i den italienske renaissance i 1400-tallet og de første år af 1500-tallet. På CLHs oversigtsside er håndskrifterne grupperet ikke blot efter indhold og forfattere, men også efter håndskrifternes affattelsestid. Man kan således på CLH følge skriftens udvikling i Vesteuropa gennem 700 år.

Alle håndskrifter indledes af introduktioner på dansk og engelsk, med beskrivelser af håndskrifternes fysiske data og tekstlige indhold, deres historie samt andre relevante oplysninger. Indledningerne afsluttes af en udførlig bibliografi, der dels afspejler håndskrifternes forskningshistorie, dels giver et nyttigt udgangspunkt for fortsatte studier. Introduktionerne ajourføres løbende, ligesom der fortsat vil blive føjet nye udgaver til CLH. Helt nye på nettet – og på CLH – er faksimiler af håndskriftet GKS 378 2° med Ciceros filosofiske skrift om pligter, *De officiis*, kopieret i 1425, og Juvenal-håndskriftet GKS 2033 4° fra 1100-tallet.

CLH er koordineret med det parallelle websted Fragmenta Latina Hauniensia – forkortet FLH – der giver adgang til et omfattende udvalg af Det Kongelige Biblioteks latinske fragmenter. Samlet giver CLH og FLH adgang til et meget stort kilde-materiale, som tidligere kun var tilgængeligt på bibliotekets højsikrede læsesale. De to websteder henvender sig til forskere og stu-

derende indenfor et bredt felt af humanistiske og teologiske områder, og, naturligvis, til alle andre med interesse for middelalderens rige bogkultur.

CLH redigeres ligesom FLH af seniorforsker Erik Petersen, som også har skannet samtlige håndskrifter. Skanningen er foretaget på den skannerstation, som biblioteket anskaffede i 2003, med et betydeligt løft af billedkvalitet til følge. Skanningen er foregået i tæt samarbejde med Jørgen Byberg Hansen, DUP, som tillige har stået for den tekniske efterbehandling af optagelserne.

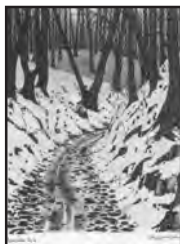
I forbindelse med reorganiseringen har CLHs virtuelle bibliotek samtidig ændret adresse. Adressen til oversigten over de middelalderlige bøger er nu: <www.kb.dk/elib/mss/clh/clh.htm>

Elektronisk håndskrift

Udtrykket “elektronisk håndskrift” markerer, at der er tale om et unikum, der - kun - foreligger elektronisk, dvs. et dokument, der fra første færd er udformet elektronisk og som - uanset at det også kan materialiseres (udprintes/trykkes) - ikke i den konkrete elektroniske form er udarbejdet/færdiggjort til dette formål. Der er altså ikke tale om et dokument, skabt direkte for og med anvendelse af nettets muligheder, men om et dokument, der i stedet for at ligge i skrivebordskuffen, ligger på en harddisk - indtil det også erhveres af og i givet fald tilgængeliggøres via Håndskriftafdelingen.

Det første elektroniske håndskrift, som Håndskriftafdelingen erhvervede og tilgængeliggjorde online, var den engelske oversættelse af Klaus Høecks digtsamling

Hjem. Denne er nu fulgt op af yderligere en engelsk oversættelse, denne gang af digtsamlingen *Eventyr* (1992). Igen er det med John Irons som oversætter. Den engelske elektroniske oversættelse er i lighed med den danske originaludgave forsynet med 100 tegninger af Jørgen Bispelund Knudsen.

Københavns topografiske kort

I forbindelse med digitaliseringen af kort over Danmarks regioner samt København har Kortsamlingen nu færdigbehandlet Københavns topografiske kort.

Der resterer endnu mange spændende historiske og militærhistoriske kort, der bliver tilgængelige senere.

Søg i REX i delbasen: Kortsamlingen: København og det aktuelle år.

Udstillinger

Under the same sky

Under the same sky fokuserer på identitet og repræsentation i konflikten mellem tradition og forandring i det moderne Mellemøsten og stiller spørgsmål til vores billede af området gennem et udsnit af aktuelle kunstneriske strategier inden for fotografi og videokunst. Udstillingen præsenterer fem samtidskunstnere fra et geografisk område, der strækker sig fra Tanger til Teheran og er et forsøg på at opnå indsigt i en kunstnerisk

Shirana Shabbazi, Iran / Schweiz: fra: *Goftare Nik* (Good Words).

produktion fra en kompleks kulturel, social og politisk virkelighed.

De inviterede kunstnere er Tarek Al-Ghoussein (Forenede Arabiske Emirater), Yto Barrada (Marokko / Frankrig), Walid Raad (Libanon / USA), Randa Shaath (Egypten) og Shirana Shabbazi (Iran / Schweiz). Alle bidrager med markante indslag på den internationale samtidskunstscene. De udvalgte kunstnere er forskellige i kunstnerisk udtryk og fokus, men har alle et kritisk undersøgende udgangspunkt for deres praksis. De inviterede kunstners værker berører emner som identitet, repræsentation, migration, urbanitet, hverdagsliv, terrorisme, massemedier, hukommelse og historieskrivning.

Udstillingen er produceret af Det Nationale Fotomuseum som en del af *Images of the Middle East 2006* og skal senere

Randa Shaath, Egypt: Anti-War Demonstration, Cairo, 2003

vises på flere nordiske udstillingssteder. Udstillingen suppleres med et to-dages seminar *The power of images*, der i samarbejde med Kunsthallen Nikolaj og Museet for Samtidskunst i Roskilde afholdtes d. 1. og 4. september.

Det Nationale Fotomuseum 5. september 2006 - 27. januar 2007.

Danmark og Dagmar Genbegravelse i Skt. Petersborg

Den Smukke, Den kloge og Den Blide. Sådan omtalte kong Christian 9. sine døtre, de tre prinsesser Alexandra, Dagmar og Thyra.

Prinsesse Dagmar, enkekejsersinde efter den russiske zar Alexander 3., genbegravedes i september i Skt. Petersborg, og der blev i den anledning både i Danmark og Rusland lejlighed til at få et sjældent indblik

Den Smukke, den Kloge og den Blide ... Foto. Georg E. Hansen 1870 (Det Kongelige Bibliotek).

i en fantastisk kvindeskikkelse.

Den 25. september 2006 åbnede en fotoudstilling i Anitkov Paladset i Skt. Petersborg med titlen *Dagmar og Danmark*. Udstillingen handlede om Dagmars liv i Danmark, og udstillingsmaterialet var billeder og kort fra Det Kongelige Biblioteks Kort- og Billedafdeling.

Udstillingen fokuserede bl.a. på Dagmars store kærlighed til prins Nikolaj. Kort efter Christian 9.s tronbestigelse blev prinsesse Dagmar 28. september 1864 forlovet med den russiske tronfølger, storfyrst Nikolaj Alexandrovitsch. Denne døde imidlertid allerede året efter, og den 23. juni 1866 blev hun i stedet forlovet med stor-

Zar Alexander 3. af Rusland (Det Kongelige Bibliotek).

Enkekejsersinde Dagmar modtages af Christian 10. ved ankomsten til København i 1919 (Det Kongelige Bibliotek).

fyrst Nikolajs lillebror, Storfyrst Alexander - fra 1881 og indtil sin død i 1894 Zar Alexander 3. af Rusland.

I forbindelse med brylluppet

Prinsesse Dagmar blev født i København i 1847 som datter af den senere kong Christian 9., der blev kaldt "Europas svigerfar". Blandt hendes søskende var kongerne Frederik 8. af Danmark og Georg 1. af Grækenland samt den senere dronning Alexandra af England. Lithografi efter fotografi af Bergamasco 1881 (Det Kongelige Bibliotek).

konverterede Prinsesse Dagmar til den russisk ortodokse tro og tog navnet Maria Fjodorovna. Hun fik seks børn, heriblandt den senere zar Nikolaj 2., der regerede fra 1894 til sin abdikation i 1917.

Kejserinde Dagmar levede over 50 år i Rusland. Hun overlevede revolutionen, der kostede to af hendes sønner og fem børnebørn livet. Hun forlod Rusland i 1919 om bord på et britisk krigsskib. Fra 1920 levede hun på Hvidøre nord for København, hvor hun døde den 13. oktober 1928. Hun blev bisat i Roskilde Domkirke.

Genbegravelsen i Peter og Paul Katedralen i Skt. Petersborg fandt sted 28. september, hvor kejserinde Dagmar blev stedt til hvile ved siden af sin mand, Zar Alexander 3.

Midt i Peter og Paul-fæstningen i Skt. Petersborg ligger Peter og Paul-katedralen, der blev opført fra 1712 til 1733 med Domenico Trezzini som arkitekt. Katedralens 122,5 m høje guldspir er fortsat byens højeste arkitektoniske værk. Katedralen er begravelseskirke for de russiske zarer fra Peter den Store til Nikolaj 2. og dennes familie, som blev begravet her i 1998. Nu er også kejserinde Dagmar begravet her.

DEN VIDUNDERLIGE TANDPASTA

som svenske, finske
og danske Sports-
mænd sværger til.

— den med Joden

Program fra DBU's (Dansk Boldspil-Union) jubileumsstævne i anledning af 50-års jubilæet i 1939. Programmet bestod af en nordisk pokal-turnering og senere en landskamp mod Tyskland (Det Kongelige Bibliotek).

Program fra 1982. Fremad Amager møder Helsingør IF på hjemmebane.

Som andre kongelige er Marie Sophie Frederikke Dagmar, prinsesse til Danmark, rigt repræsenteret i Det Kongelige Biblioteks Billedsamling.

En del af disse fotografier kunne ses i en mindre udstilling i bibliotekets gamle forhal, Oktogonen, hvor et udvalg af originalmaterialet fra udstillingen i St. Petersborg vises fra den 5. september og en måned frem.

Fodbold er andet end VM

I juni 2006 afholdtes verdensmesterskaberne i fodbold i Tyskland.

Småtrykssamlingen benyttede anledningen til at vise en lille udstilling i Oktogonen i juni måned med diverse småtryk om fodbold.

Trusler og tyvekoster ...

- fortsat udstilling i Søjlesalen

Udstillingen *Trusler og tyvekoster. UNESCO's Memory of the World-program og de mange farer der truer den skriftlige kulturarv* fortsætter året ud.

Blandt de faktorer, der truer verdens skriftlige kulturarv, er krigshandlinger. Alene i det 20. århundrede er en lang række biblioteker og arkiver verden over blevet ødelagt i forbindelse med krige og krigshandlinger. Således afbrændte tyskerne biblioteket i Louvain under 1. verdenskrig, og i 1990'erne blev det bosniske nationalbibliotek i Sarajevo systematisk beskudt.

Men bøger er også værdifulde prestigeegenstande, og de er ofte i tidens løb blevet taget som krigsbytte. Mange biblioteker er blevet plyndret for deres fineste klenodier af fjendtlige tropper. To af de berømteste bibelhåndskrifter fra middelalderen, Sølvbiblen og Djævlebiblen, blev begge erobret af svenske tropper i Prag i slutningen af Trediveårskrigen. De befinder nu i Sverige.

Biblia sacra græce germanice, Hamburg 1596. En bibel på græsk, latin og tysk. Eksemplaret er koloreret. Bogen stammer fra Gottorp Slot og er dansk krigsbytte fra 1713, fra Store Nordiske Krig (Det Kongelige Bibliotek).

Kun én bogsamling er kommet som krigsbytte til Det Kongelige Bibliotek. Den er til gengæld usædvanlig fin. I 1713, under Store Nordiske Krig, erobrede danske tropper Gottorp Slot ved Slesvig. Slottet husede et enestående bibliotek med et væld af eksklusive bogværker, både trykte og håndskrevne.

Siden midt i 1700-tallet har denne store samling været en del af Det Kongelige Bibliotek. Nogle af de ca. 10.000 trykte bøger blev imidlertid givet videre til andre biblioteker: En del kom til kongens håndbibliotek, som brændte i 1794, og andre gik til Sorø Akademiets bibliotek, som brændte i 1813. Af det fine gottorpske bib-

liotek er noget altså uigenkaldeligt gået tabt.

Men hovedparten af bøgerne er stadig velbevarede i Det Kongelige Bibliotek. Her står de opstillet mellem bibliotekets øvrige bøger. Gottorp-biblioteket som den enhed, det engang var, eksisterer ikke mere.

Udstillingens øvrige overskrifter er 'Brand', 'Ligegyldighed', 'Bogtyverier og mutileringer' (herunder bogtyveriet fra Det Kongelige Bibliotek, som først for nylig er opklaret), samt 'Bevaring'. Der gøres både nationalt og internationalt et stort arbejde for at redde biblioteker og arkiver fra at gå til grunde. UNESCO's program Memory of the World præsenteres ved de værker, vi fra danske side har klassificeret som uerstattelige for verden. Søjlesalen, indtil 30. december 2006.

Livet i Rummet

Mennesket har formentlig altid spekuleret på, om der var nogen derude, bag den næste bakketop; andre mennesker, andre væsner, andet liv. I den moderne naturvidenskab indgår Darwins tanker om "a little warm pond" og Millers eksperimenter med livsgnister og aminosyrer i samme kategori som rumfartens missioner til Mars og Månen, nemlig "Astrobiologien", der fødtes som begreb i midten af 1900-tallet.

Astrobiologien rummer elementer fra mange forskellige grene af naturvidenskaberne; bl.a. kemi, fysik, biologi, geologi og astronomi. Spørgsmålene, der studeres, er f.eks. hvordan livet er opstået og har udviklet sig, ikke blot på Jorden, men i en kosmisk sammenhæng: Er livet kommet til Jorden udefra, fra kometer, eller fra Mars, og er Jorden virkelig det eneste sted i Universet, hvor betingelserne for liv er til stede?

Ved siden af astrobiologien er der også en anden dimension af "livet i rummet": Mennesket har siden 1950'erne

opsendt levende organismer i bane omkring Jorden, til rumstationer og til Månen. I skrivende stund er der faktisk liv derude, om end blot cirka 400 kilometer over vore hoveder, på den internationale rumstation, ISS.

Udstillingen "Livet i rummet" beskæftiger sig både med astrobiologi, rumfart og menneskets tanker omkring det mulige, levende derude.

Bogsalen på Københavns Universitetsbibliotek Nord, sommer og efterår 2006.

Danske bladtegnere i 200 år.

Nyerhvervet privatsamling

Det Kongelige Bibliotek har i år erhvervet en stor (ca. 160 stk.) samling af danske bladtegninger, som tilsammen dækker omkring 200 år.

Det drejer sig om tegnere, der

'Den glade kok'. Tegning af Alfred Schmidt (1858-1938), en af de allerstørste danske bladtegnere (Det Kongelige Bibliotek).

har bidraget til f.eks. magasiner som *Corsaren* (1840-1846), *Punch* (1873-95) og *Klods Hans* (1899-1926). Samt senere tiders *Blæk-*

Ernst Hansen (1892-1968) deltog i 1933 i Knud Rasmussens 7. Thule-ekspedition. Denne tegning er derfra. Ernst Hansen har udført adskillige magasinforsider til bl.a. Politiken og Berlingske Tidende (Det Kongelige Bibliotek).

sprutten og Svikmøllen.

Fjortendagesskriftet *Gnisten*, et organ for kunst og satire, der levede i alt 7 måneder i 1907, betød et stort spring fremad for avistegningen. Her tegnede Axel Nygaard, Valdemar Andersen, Eigil Petersen og Carl Jensen. Primus motor var Aksel Jørgensen.

Forbedrede trykmetoder bandede i løbet af 1900-tallet vejen for bladtegninger i næsten alle danske aviser.

Udstillingen viser eksempler på ikke mindre end 25 kunstneres virke i bladtegningens tjeneste, tilbage fra midten af 1700-tallet. Ældst er Peter Kramer, der var født i 1726, og siden kan peges på Lorenz Frølich, Louis Moe og ikke mindst genrens mester, Alfred Schmidt.

Desuden vises blandt andet tegninger af kunstnere som Axel Nygaard, Gerda Wegener, Hans Bendix, Ebbe Sadolin og Arne Ungermann.

Bladtegnergangen, 29. august - 25. november 2006.

Den ny erhvervede samling indeholder også tegninger af Gunnar Hossy (1925-1990). 'Fra den spanske Trappe i Rom' er tegnet i 1956. Gunnar Hossy var billedbugger og som grafiker selvært og stærkt inspireret af den tyske grafiker Käthe Kollwitz (Det Kongelige Bibliotek).

Foredrag

Jiddish kultur og musik

Tirsdag 6. juni 2006

Foredrag om de jødiske indvanderes historie i Danmark, jiddish kultur og klezmermusik som optakt til Klezmer-koncerten i Dronningesalen samme aften kl. 20. Der blev vist originalmateriale fra Det Kongelige Biblioteks samlinger. Forfatter og forskningsbibliotekar Morten Thing fra Roskilde Universitetsbibliotek og forskningsbibliotekar Eva-Maria Jansson fra Det Kongelige Bibliotek fortalte om de udvalgte genstande.

Film: *The Voice of Iran*

Tirsdag 15. august 2006

Instruktøren Christian Braad Thomsen præsenterede sin nye film om Mohammed Reza Shajarian – en af de vigtigste 'etniske' eller verdensmusik-sangere fra vor tid.

Filmen blev optaget under Shajarians Europa-turné i 2002, hvor han for første gang nogensinde talte til et vestligt filmkamera. Shajarian fortalte om den spirituelle verden af musik og dets sammenstød med den politiske virkelighed.

Filmen vist med engelske undertekster.

Debat i Diamanten: Kultur og branding

Onsdag 6. september 2006

Oplevelsesindustrien er i vækst, og dansk-producerede oplevelser har succes verden over. Udviklingen har fået betydning for både erhvervs- og kulturliv i Danmark, og der samarbejdes mere end nogensinde mellem parterne til gensidig inspiration og udfordring. Tendensen støttes desuden fra politisk hold, hvor der opfordres til et større samarbejde efter udenlandsk forbillede.

Erhvervslivet brander sig selv i spotlysets skær, og kulturinstitutionerne får mulighed for at skabe flere kulturoplevelser og nå bredere ud til forbrugerne. Men er samarbejdet mellem kultur- og erhvervsliv problemfrit? Panel: Rolf Jensen, Dream Company A/S
Martin Lyngbo, Teater Mungo Park
Morten Albæk, Danske Bank
Ordstyrer: Ole Sohn, folketingsmedlem og kulturordfører for SF.

Foredragsrækken: *Mødet med verden - danske rejseskildringer.*

Seks foredrag i rækken *Mødet med verden* præsenterer i efteråret 2006 et meget forskelligt udvalg af rejseberetninger hentet fra samlinger i Det Kongelige Bibliotek og i Rigsarkivet. Originaldokumenterne bliver genstand for fortællinger, hvor 'det at rejse' sættes ind i en historisk og aktuel kontekst. Rejseskildringerne er både en fortælling om mødet med det fremmede, og ikke mindst en fortælling om danskernes egen historie og selvopfattelse gennem tiden.

Arr: Det Kongelige Bibliotek og Rigsarkivet

Danske søfolk og handelsmænd i Indien og Kina i 1600- og 1700-tallet

Onsdag 13. september 2006

I Rigsarkivets foredragssal.

Seniorforsker Erik Gøbel fra Rigsarkivet indledte serien med et foredrag om danske søfolk og handelsmænds oplevelser i østen.

I 1618 etablerede Christian 4. kolonien Tranquebar på Indiens østkyst, og derefter kom en regelmæssig besejling af Indien – og senere Kina – i gang under Dannebrog.

Handelsmændenes og søfolkenes rejsebeskrivelser og skibsjournaler tegner et billede af de lange sørejser syd om Afrika og af oplevelser i det fremmedartede Asien.

Von Haven og den arabiske drøm - et blik på historiens første videnskabelige rejse

Onsdag 20. september 2006

Ph.d.-stipendiat Anne Haslund Hansen fra Nationalmuseet og førstebibliotekar Stig T. Rasmussen fra Det Kongelige Bibliotek fortalte om historiens første videnskabelige rejse.

Frederik Christian von Haven var filolog under Frederik 5.s ekspedition til Arabien 1761-67. Von Havens rejsejournal beskriver det barske møde med den fremmede virkelighed, som ramte ekspeditionens deltagere på rejsen ned gennem Europa til Istanbul og Kairo og videre til Mekka.

Danske reklamer fra mellemkrigstiden

Torsdag 21. september 2006

Arr: Det Kongelige Bibliotek i samarbejde med ForlagsKompagniet
Tiden mellem de to verdenskrige var en eksklusiv periode inden for dansk reklamekunst. De farverige reklamer fra 1920'erne og 30'erne vidner om tidens hverdagsforbrug og udskejelser. I Småtrykssamlingen på Det Kongelige Bibliotek opbevares de mange trykte reklamer fra mellemkrigstiden, og de er nu blevet samlet og udgivet i bogen *Danske reklamer mellem krigen*, 2006.

Reklamerne kunne ses - eller genses, da Lara Juhl Jakobsen og Christina Holm fortalte om reklamerne i mellemkrigstiden og drog paralleller til reklamekulturen i dag. Bibliotekar Therese Høeg Jacobsen fortalte om Småtrykssamlingen og viste originaler af de flotte reklamer.

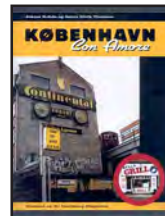
København Con Amore

Torsdag 28. september 2006

Arr: Det Kongelige Bibliotek i samarbejde

med Politiken Plus og Forlaget Vindrose
Forfatterne Søren Ulrik Thomsen og Jokum Rohde er gået på opdagelse i det København, de elsker – et vildtvoksende, rørende og ramponeret hverdagskøbenhavn, der inkarnerer den ægte storbyes mangfoldighed. Resultatet er fotobogen *København Con Amore* – en billedmættet byvandring blandt storbyens glemte baggårde, mærkeligt gammeldags autoværksteder, små fine hatteforretninger, grillbarer, pornobutikker, værts-huse, vascomater og dystre kontorer på tredje sal.

Her var muligheden for at møde de to forfattere, hvis forfatter-skab vrirler med københavnerstemninger, og høre dem fortælle om det København, som de elsker. Thomsen og Rohde viste og kommenterede et udvalg af de over 300 farvefotos. De fortalte om bogens tilblivelse og deres fascination af storbyen og dens anløbne facader, skæve skilte og vindblæste gader. Byens kaos, der sætter fantasien fri.

Koncerter

Chris Minh Doky presents: Mike Stern Band, Chris Minh Doky trio, Maiken Ingvordsen trio

Torsdag 13. juli 2006

En jazz-begivenhed i Diamanten, hvor bassisten Chris Minh Doky kunne opleves i tre forskellige selskaber på én aften! Chris Minh Doky er en af de mest efterspurgte bassister i jazzverdenen med sin karakteristiske stil: en symbiose af amerikansk østkyst-groove og melodisk nordisk lyrisk. Vi oplevede ham

med egen trio, hvor Kasper Villaume sad ved tangenterne og Morten Lund ved trommerne. Og så tog Minh Doky en af USA's stjerneguitarister med sig til København: Mike Stern. Stern havde stor succes i 1990'erne som medlem af Brecker Brothers Band og er kendt for sin særlige blanding af rock, blues og jazz. Mike Stern Band er: Mike Stern (guitar), Bob Franceschini (sax), Chris Minh Doky (bas), Kim Thompson (trommer). Aftenen begyndte i selskab med sangerinden og pianisten Maiken Ingvordsens Trio.

*Chris Minh Doky
Foto: Lisbeth Holten.*

NU!

Fredag 14. juli 2006

Bo Stief (bas) Søs Fenger (vokal) Palle Mikkelsen (trompet) Helen Davies (harpe) Lelo Nika (harmonika) Hans Ulrik (sax) Den danske bassist Bo Stief har tabt sit hjerte til Dronningesalen, som passer så godt til hans musikalske univers.

Palle Mikkelsen.

Musikken er svær at sætte i bås: Der trækkes på flere af jazzens genrer, og der hentes melodier og rytmer fra det nordiske univers, fra Balkan og fra Sydeuropa. Stief har valgt titlen *NU!* til koncerten: "Nu-musik har jeg kaldt min musik i mange år, fordi øjeblikket, hvor musikken opstår – når skabende musikere i skøn forening med publikum og rummet – altid har stået som det mest fascinerende og magiske for mig," fortæller Bo Stief. "Mine fantastiske medspillere, som jeg har været så heldig at kunne samle til

denne koncert, besidder alle den evne og følsomhed, der skal til for at udnytte øjeblikket, så musikken bliver her og NU!"

Bodaboda Duo feat. Mads Brauer

Lørdag 15. juli 2006

Lørdag 15. juli summede hele Slotsholmen af jazz. Det var Copenhagen Jazz Festival, der sammen med de seks institutioner på Slotsholmen var gået sammen om at præsentere live jazz time for time i området. Kl. 18 kom turen til Diamanten, hvor der var koncert med den eksperimenterende improvisationsduo BodaBoda. BodaBoda består af guitaristen Jakob Thorkild, inklusive gramofon, klokker og spolebåndoptager samt trommeslageren Bjørn Heebøll. Duoens gæst denne aften var computer-wizz, musiker og komponist Mads Brauer.

András Schiff & DiamantEnsemblet Mozarts Gran partita

Søndag 13. august 2006

En af musikscenens fineste kunstnere, den ungarske pianist András Schiff, er ikke nogen sjælden gæst i København. Han og DiamantEnsemblets leder Max Artved har en god musikalsk kontakt, og idéerne blomstrer omkring dem.

I de seneste år er András Schiff også begyndt at dirigere, og han havde bedt Max Artved om at samle 13 musikere med udgangspunkt i Diamantensemblet.

Schiff var i byen for at give to solokoncerter i Tivoli i august og ville gerne benytte muligheden for at dirigere Mozarts *Gran partita*, KV370a for den herlige besætning: 2 oboer, 2 klarinetter, 2 bassethorn, 2 fagotter, 4 horn og kontrabas.

Amine & Hamza (Tunis)

Fredag 18. august 2006

De tunesiske brødre Amine og Hamza

M'raih har – selvom de kun er omkring 20 år – en høj status i den arabiske musikverden.

De er vokset op i et hjem med et levende musikliv, og allerede da Amine og Hamza var i deres yngste teenageår, tog de diplomuddannelse med udmærkelse på konservatoriet i klassisk arabisk musik på instrumenterne ud (lut) og kanun (citer).

De har med deres utrolig tekniske kunnen parret med en stor musikalsk nysgerrighed for andre musikgenrer og -kulturer skabt en meget interessant duo, som vi så frem til at præsentere i Danmark i samarbejde med festivalen *Images of the Middle East*. Ved koncerten i Diamanten spillede de akkompagneret af en bassist og en slagtpøjs-spiller.

Hossein Alizadeh (Iran)

Lørdag 19. august 2006

Tar- og setarspilleren Hossein Alizadeh er en af Irans mestermusikere; han repræsenterer på fornem vis den klassiske persiske musik – en forfinet tradition, der insisterer på skønhed. Hanas medspiller var Madjid Khaladj på dombak og daf (trommer).

Operaintroduktion: Tosca

Mandag 28. august 2006

Sådan bliver den store musikdramatik til på scenen i Operaen på Holmen. Introduktion

Tosca havde premiere i 1900.
Original plakat.

til musik og handling i Det Kongelige Teaters premierer i sæson 2006-07.

Operadramaturg Henrik Engelbrecht fortalte denne mandag om Giacomo Puccinis *Tosca* – en opera om både kærlighed, jalousi, afpresning og mord.

Tosca havde

premiere i Operaen på Holmen 1. september 2006; iscenesættelse: Peter Langdal.

Athelas Sinfonietta Copenhagen

Tirsdag 29. august 2006

Musik af Jeppe Just Christensen, Hugi Gudmundsson, Tristan Murail, Anna Thorvaldsdottir og Simon Steen-Andersen
Festivalen *Ung Nordisk Musik* er noget ganske særligt. De unge komponister arrangerer selv festivalen, som går på skift mellem de nordiske lande.

Inspirationen blomstrer og venskaber udvikles i den lille uges tid festivalen plejer at vare. Dette år fik de unge kunstnere også mulighed for at møde et af fransk musiklivs væsentligste navne, komponisten Tristan Murail.

En af de mange festivalkonserter fandt sted i Dronningesalen – hvor man kunne høre Jeppe Just Christensens *Movin'*, Tristan Murails *Désintégration*, Hugi Gudmundssons *Equilibrium IV*, Anna Thorvaldsdottirs *Six Minutes*, Simon Christensens *Parade Cracks* og Simon Steen-Andersens *Next to Beside Besides #4+6*.

København - Venedig

To musikalske kraftcentre omkring 1600

Søndag 3. september 2006

Førstebibliotekar Niels Krabbe fortalte om musikken i København på Christian 4.s tid og om de musikalske forbindelser mellem København og Venedig.

København - Venedig

Musik fra Christian 4's tid

Søndag 3. september 2006

Ars Nova Copenhagen

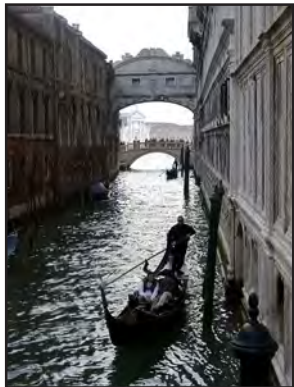
Instrumentalister fra bl.a. Concerto

Copenhagen

Paul Hillier, dirigent

Omkring år 1600 udgjorde byen Venedig et

musikalsk kraftcentrum i europæisk musik, ikke mindst i kraft af den musik, som spillede i Markuskirken. Her virkede bl.a. den store Giovanni Gabrieli. Netop hans ry var grunden til, at mange komponister fra det

nordlige tog på studieophold i byen. Christian 4. sendte også sine folk på studieophold i Venedig, heriblandt Melchior Borchgrevinck og Mogens Pedersøn.

Markuskirkens arkitektur med de mange pulpiturer gav grobund for en særlig musik. Man udnyttede pulpiturerne og rummet musikalsk til at skabe en særlig klanglig virkning, ved at sangerne og instrumentalisterne var anbragt forskellige steder i

kirken og spillede ud mod hinanden.

Søndag 3. september var Diamantens store Atrium-rum med dets bølgende balkoner ramme om en koncert, hvor musikken fra Venedig og København fra Christian 4.s tid – med korsangere og instrumentalister på balkonerne – præsenterede publikum for denne rumlige og klangligt meget interessante musik.

Musikken var af Gabrieli og hans elever.

Den Unge Danske Strygekvartet DR RadioUnderholdningsOrkesteret

Musik af Corelli, Händel og Haydn

Lørdag 9. september 2006

Spilleglæden, den kraftfulde udstråling på scenen og den friske tilgang til kendte værker er varemærket for Årets DR Kunstner, Den Unge Danske Strygekvartet. DR RadioUnderholdningsOrkesteret glædede sig derfor til en aften med de fire unge musikere.

Den Unge Danske Strygekvartet er kendt for sit medrivende og udfordrende spil, der både er båret af ungdommelig friskhed og en moden afklarethed, der er ganske usædvanlig for så ungt et ensemble.

Ved koncerten sammen med DR RadioUnderholdningsOrkesteret spillede Den Unge Danske Strygekvartet to værker af nogle af barokkens mestre, nemlig den uforlignelige Händel og den sprælske Corelli. På programmet stod desuden Haydns dristige *Militærsymfoni* nr. 100, der dirigeredes af italieneren Corrado Rovaris.

DiamantEnsemblet & Jens Elvekjær, klaver

Musik af Carl Nielsen og Brahms

Tirsdag 12. september 2006

Jens Elvekjær har i de senere år etableret sig som en af Danmarks mest efterspurgte pianister både nationalt og internationalt, og i 2005 blev Jens Elvekjær som den første danske pianist udnævnt som Steinway Artist. Jens Elvekjær er desuden medlem af den succesfulde Trio con Brio Copenhagen.

Senere denne sæson skal den travle pianist sammen med Diamant-Ensemblet indspille værker af Carl Nielsen for pladeselskabet Dacapo Records.

Ved koncerten 12. september kunne publikum høre tre af Nielsen-værkerne samt musik af et af Nielsens forbilleder, nemlig Brahms, hvis *Serenade* i D-dur her var instrumenteret af komponisten, professor Karl Aage Rasmussen.

Program: Carl Nielsen: *Violinsonate*, g-mol. Carl Nielsen: *Fantasistykker for obo og klaver*, opus 2. Carl Nielsen: *Tågen letter*, for fløjte og harpe. Brahms/Karl Aage Rasmussen: *Serenade*, D-dur.

Operaintroduktion:

Sagen Makropulos

Mandag 25. september 2006

Sådan bliver den store musikdramatik til på scenen i Operaen på Holmen. Introduktion til musik og handling i Det Kongelige Teaters premierer i sæson 2006-07.

Operadramaturg Henrik Engelbrecht fortalte denne mandag om Janáceks opera *Sagen Makropulos*.

Tænk hvis man kunne forlænge

Leoš Janáček (1854-1928).

Operaen *Sagen Makropulos* havde premiere i 1926.

livet og leve mere end 300 år, vel at mærke uden at blive gammel! Det er præcis, hvad der sker for Emilia Marty i Janáceks opera – et af det 20. århundredes mesterværker. Men hvad så, når man nærmer sig de magiske 300 år? Har man lyst til at leve yderligere

300 år, eller har man fået nok af livet?

Sagen Makropulos får premiere i Operaen 7. oktober; iscenesættelse: Graham Vick.

Andre arrangementer

Konference

Nye billeder af Mellemøsten – Køn i forandring

Lørdag 2. september 2006

Arr. KVINFO, Det Kongelige Bibliotek, Center for Kultursamarbejde med Udviklingslandene i regi af *Images of the Middle East* festivalen.

Ved konferencen udfordredes det stereotype billede af Mellemøstens kvinder, der hersker i den danske offentlighed i dag. Det er et billede, der automatisk sætter lighedstegn mellem kvinderne fra Mellemøsten og undertrykkelse. Et billede, der gør det sværere for regionens mange ligestillingsaktører at få adgang til globalt samarbejde og erfaringsdeling. Og et billede, der besværliggør identitetsdannelsen for unge, danske mænd og kvinder med mellemøstlig baggrund.

Konferencen opererede med et dobbelt fokus. Dels at sætte fokus på køn i forandring i Mellemøsten, dels bakke op om den hjemlige debat om køn, etnicitet og ligestilling.

The Power of Images

1. og 4. september 2006

Et to-dages seminar under *Images of the Middle East*, arrangeret af Kunsthallen Nikolaj og Museet for Samtidskunst og Danmarks Nationale Fotomuseum - Diamanten.

Mere end nogen sinde har den globale politiske situation gjort det tydeligt, hvordan medierne og deres brug af billeder er med til at påvirke og endda skabe vores forståelse af 'den anden'. I Danmark har vi for nylig oplevet en helt ny situation: at blive kigget tilbage på; vi har erfaret, hvad

det vil sige at være i mediernes fokus og blive betragtet som den anden. Ikke i betydningen den fremmede og eksotiske, men snarere som den uforstående eller fjenden. Vi har med vores egen nation som omdrejningspunkt oplevet, hvorledes billeder har styrke til på ganske kort tid at ændre vores opfattelse af hinanden og vores identitetsfølelse.

I lyset af den nuværende geo-politiske og socio-kulturelle forhold i Mellemøsten, søgte seminaret at uddybe begreber som uafhængig selvkritik, regional identitet og ideerne om det nye billede i Mellemøsten. Seminarets hensigt var at debatere og belyse de nævnte strukturer og hjælpe os til at forstå den visuelle kultur, der er ved at udvikle sig i Mellemøsten.

Seminarets anden del fandt sted hos Det Nationale Fotomuseum og til denne del af seminaret inviteredes internationale kunstnere, der alle på forskellig vis beskæftiger sig kritisk med, hvordan billeder bidrager til at skabe vores historie og identitetsfølelse. Kunstnerne værker omhandler ikke kun, hvordan større mekanismer og strukturer som medieverdens udvælgelse og bearbejdelse af begivenheder og informationer danner historie. De undersøger også, hvordan vi, i vores trang til at indgå i socio-kulturelle fællesskaber, genererer temporære billeder af os selv set i relation til andre fællesskaber, og hvordan vores erindringsprocesser fordrer en selektiv brug af billeder for at frembringe midlertidige afsluttede fortællinger. De fire kunstneres værker forsøger at indkredse, hvordan vi alle er medforfattere til og dermed medansvarlige for vores respektive myter og historieskrivning.

Brunch i Diamanten
Gregers Dirckinck-Holmfeld om
Christian 4.s København
Lørdag 9. september 2006

Rundetaarn. Rundetaarn blev bygget på initiativ af Christian 4. (1588-1648) med Hans Steenwinckel den Yngre som arkitekt. Den 7. juli 1637 nedlagdes grundstenen til Rundetaarn. Tårnet var første del af Trinitatis-komplekset, der skulle samle de tre vigtigste faciliteter for 1600-tallets lærde: astronomisk observatorium, studenterkirke og universitetsbibliotek. Fot. Karsten Bundgaard, Det Kongelige Bibliotek.

Brunch i Diamanten er efterhånden blevet en tradition. Og en tradition vi værner om. Her forenede biblioteket og Diamantboghandlen på finurlig vis en verden fuld af bøger og gode historier med restaurant søren k's lækkerier.

Gregers Dirckinck-Holmfeld har skrevet bogen *Christian 4.s København*. I Diamanten fortalte han om et København, der i den kendte konges regeringstid, udviklede sig fra en middelalderby til en renæssance-by.

Udlån til udstillinger

4 kuverter og 8 breve fra Håndskriftafdelingens store samling af breve fra Henri Matisse til André Rouveyre kunne frem til søndag den 24. september 2006 ses på udstillingen *Med venlig hilsen. Kunstnere skriver breve* på Oluf Høst Museet i Gudhjem. De kolorerede kurverter og breve fra Matisse indgik i udstillingen i frugtbart med- og modspil med breve af Oluf Høst, Jens Birkenmose og Viktor IV.

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

Peter Schønning's Visebog

Museumsbygningen afholdt 6. juni 2006 en bogauktion, hvor bl.a. bøger fra bog- og litteratur- og musikhistorikeren, dr.phil. Erik Dals private samling blev udbudt. Erik Dal (født 1922), var i årene 1953-1967 ansat ved Det Kongelige Bibliotek, fra 1963 som leder af Danske Afdeling; senere blev han fagleder på Danmarks Biblioteksskole og administrator for Det danske Sprog- og Litteraturselskab.

På auktionen erhvervede Det Kongelige Bibliotek et enestående samlebind af 93 trykte, danske viser, de fleste udgivet i første halvdel af 1700-tallet. Størstedelen er anonyme og uden trykkeår, men af og til findes en forfatterangivelse, bl.a. Thomas Kingo og den norske digter Peder Dass. Der er sandsynligvis flere af samlingens visetryk, som ikke er bevaret i andre eksemplarer. Viserne er arrangeret i grupper – religiøse viser, historiske viser, kærlighedsviser osv.

På indersiden af bindet står nav-

“Tvende splinder Nye Lytstige Viiser, Eller: Opmuntringer, til dem som ere udi Hans Kongel. Majests. Tienneste” er et par af de vidt forskellige viser, der er samlet i den digre bog.

net Schønning, og et håndskrevet alfabetisk register over viserne til sidst i bogen er skrevet med samme skrift. Det er altså rimeligvis denne Schønning, der har sørget for at samle og ordne viserne, og bogen omtales derfor som Schønning's Visebog. Erik Dal har tidligere skrevet en artikel om visebogen (i *Traditioner er mange ting. Festskrift til Iørn Pio*, 1997, s. 44-51), og her måtte han afstå fra en nærmere bestemmelse af, hvem Schønning var. Takket være museumsinspektør Jakob Seerup, Orlogsmuseet, er det imidlertid nu lykkedes at identificere ham som søofficeren Peter Schønning (1732-1813), hvis omfattende privatarkiv ligger på Det Kongelige Bibliotek. Arkivet har stor kulturhistorisk værdi, og bl.a. fremgår Schønning's interesse for tidens viser flere steder i optegnelserne. Bogen stammer fra kaffegrosserer H. I. Andersens bogsamling og blev i 1941 solgt til grosserer Valerius Ragozcy, hvis enke forærede den til Erik Dal i 1964.

En anden bemærkelsesværdig erhvervelse fra Erik Dals samling er en udgave af Hans Thomissøns Salmebog og fem tilhørende andagtsbøger, alle trykt i Lübeck i 1586-87 – og alle kun kendt i dette ene eksemplar. De to bind har tidligere i det 20. århundrede tilhørt biskop Jon Helgason i Reykjavik. I 1969 blev de udbudt på auktion og købt af Erik Dal. Han sørgede dengang for, at Det Kongelige Bibliotek fik mikrofilm af disse unika-tryk, som altså nu selv er indgået i bibliotekets samlinger.

Per Højholt

Forfatteren Per Højholt (1928-2004) donerede i 1994 en stor del af sit daværende arkiv til Håndskriftafdelingen (acc. 1994/114). Det drejede sig primært om en større brevsamling og manuskripterne med talrige udkast til en lang række af hans digtsamlinger og andre værker.

Nu er også Højholts efterladte papirer doneret til afdelingen. Af indholdet kan udover breve nævnes manuskripterne til gennembrudsværket, digtsamlingen *Poetens hoved* (1963) og romanen *Auricula* (2001).

De efterladte papirer vil kunne benyttes på Håndskriftafdelingens læsesal senere på året, når de er blevet ordnet og registreret. En detaljeret registrant over indholdet af begge samlinger vil blive offentliggjort online, og endvidere vil en række udvalgte manuskripter og udkast blive udgivet i lighed med det kanoniserede manuskript til digtet 'Personen på toppen', der er udgivet som del af Det Kongelige Biblioteks bidrag til Kulturkanonen. Udgivelserne er en del af Det Kongelige Biblioteks bidrag til en række kommende aktiviteter, herunder forskningsmæssige, bl.a. vedr. Per Højholts forfatterkab, der i samarbejde med Syddansk Universitet (Kolding) og Statsbiblioteket vil blive udfoldet under fællesbetegnelsen "Forfatterfigurens forandringer".

Af andre nyerhvervede breve og manuskripter kan nævnes:

Salomon Levysohn, dansk dirigent og pianist, 1858-1926: Scrapbøger, fortrinsvis vedr. Studentersangforeningen 1889-1912.

Niels W. Gade: 1 brev til violinisten Georg Haenflin vedr. violinkoncerten Op. 56, dat. 25. 7. 1889.

N. Busch-Jensen, fhv. justitsminister: Nogle papirer vedr. besættelsen.

Breve til oversætteren Karsten Sand Iversen fra AB Rabén & Sjögren, Mogens Boisen, Sven Delblanc, Canongate Books Limited, Carl Hanser Verlag, Den Blå Port, Reidar Ekner, Brian Friel, Sara Lidman, Lars Molin, Malcolm Pasley, Poul Vad.

Lise Nørgaard: Manuskripter og udklip.

William Louis Sørensen, kunstner, 1942-2005: Efterladte papirer.

Teatergruppen "Artibus": Arkiv. Jens-Martin Eriksen: Manuskripter til *Entusiastiske historier* (1987), *Rejse under mørket* (1988), *Jim og jeg* (1989), *Den hvide væg* (1990), *De uforsonlige* (1992), *Memoire* (1992).

Søren Ulrik Thomsen: Manuskripter, udkast og forarbejder til avisartikler fra en rejse i U.S.A. (1999) samt manuskript og udkast til essayet "Hverdag, eventyr og tilfældighed" (2006).

Kort- og Billedafdelingen

Kortsamlingen

Atlas maior of 1665 - Joan Blaeu

En meget flot reproduktion af et udvalg fra Blaeus værk i 11 bind fra 1665. Kortsamlingen har en latinsk udgave i 11 bind fra 1662 samt en fransk udgave i 12 bind fra 1663. Det er i første bind af dette værk, man finder omtale af Tycho Brahe og illustrationer, bl. a. af hans instrumenter, kort over Hven, samt den berømte murkvadrant.

Atlas of the World's deserts -

Nathaniel Harris. Atlas med meget smukke kort og illustrationer inkl. ørkenens plante- og dyreliv.

Satellite atlas of the World - NPA Group. Atlas med satellitbilleder i farver fra områder på hele Jorden, med register.

Billedsamlingen

En samling fotografier og albums fra inddæmningsarbejder og digebyggeri i Danmark, især fra Lolland. Samlingen afspejler ingeniørfirmaet H. M. Markersen & Søn

Kongeparret besøger den nye Rødby Fjords pumpestation i maj 1930.

virksomhed ved f. eks. Rødby Fjord, Krage-næs, Vesterby, Strandholm, Rødbyhavn og Lammefjorden.

Billedarkivet fra Mellemfolkeligt Samvirkes oplysningsafdeling. Billederne er fotografier fra lande i den 3. verden, som MS har interesseret sig for. Samlingen rummer topografiske billeder, folkelivsbilleder, historiske billeder og enkelte portrætter, men ikke billeder fra MS' projekter.

Fra privat samler er testamentarisk skænket til biblioteket en meget stor samling af dukketeaterdekorationer og danske billeder fra Alfred Jacobsens Forlag. Samlingen omfatter desuden tekster til dukketeater, dukketeaterlitteratur og lister samt reklamer fra Alfred Jacobsens Forlag. Med

Civile frivillige følger imam Khomeinis bud og drager til fronten for at forsvare Iran mod de angribende irakere. Teheran 1980.

samlingen følger en omfattende registrant.

Figurer til forestillingen Ved Sankelmark, 1. oplag 1885.

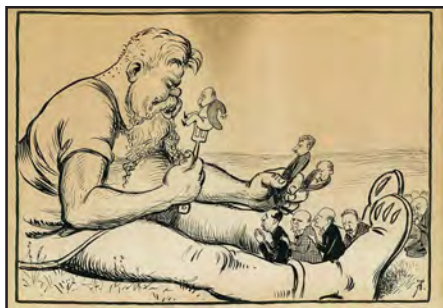
En stor samling plakater fra Teatret Artibus og fra Københavns Internationale Teater.

Museet for Dansk Bladtegning

En samling tegninger udført af Axel Thiess (1860-1926). Tegningerne er ironiske kom-

mentarer til det politiske liv i Danmark i begyndelsen af 1900-tallet.

Axel Thiess arbejdede tæt sammen med tegneren Alfred Schmidt med ma-

Kæmpen Gulliver (Socialdemokraten Frederik Borgbjerg) synes at spise puslinger (Zahle, Rode, Brandes og andre fra den radikale regering) til middag.

gasinerne *Klods Hans* og *Blæksprutten*.

Thiess satiriske tegninger rettede sig ofte mod partiet Venstre, men også Socialdemokratiet med Stauning og Borgbjerg hørte til hans yndlingsmotiver.

Fra en privat samler har Museet for Dansk Bladtegning erhvervet en stor samling tegninger udført af blandt andet Valdemar Møller, Alfred Schmidt, Rasmus Christiansen, Knud Kyhn, Ernst Hansen, Herluf Jensenius og Axel Mathiesen.

Musik- og Teaterafdelingen

To ukendte Carl Nielsen-manuskripter med musik fra Aladdin

Det Kongelige Bibliotek har modtaget to Carl Nielsen-manuskripter af ukendt proveniens, som indeholder klaverarrangementer i Carl Niensens hånd af en række satser fra musikken til Oehlschlägers skuespil *Aladdin*

fra opførelsen i 1919 (dels en række sange, dels en række danse). Tre af sangene blev siden trykt, men klaverarrangementet af dansene har ikke hidtil været kendt og er således heller ikke omtalt i Carl Nielsen Ud-gavens bind med *Aladdin*-musikken.

Autograf af Finn Viderø (1906-1987)

Biblioteket har erhvervet autografen til den internationalt kendte danske organist Finn Viderøs *Kantionale Nr. 1* (med tekst fra Salme 115 og Salme 27), slutdateret 16. februar 1945, mens Viderø var organist ved Jægersborg Kirke. Tre år senere blev værket trykt hos Engstrøm & Sødtring. I noden er vedlagt et postkort fra Viderø til Erik Dal, hvem han forærede manuskriptet som julehilsen i 1955.

Musik- og Teaterafdelingen har modtaget en række nodemanuskripter fra komponisten Knud Haase. Knud Haase var uddannet på Kjøbenhavns Musikkonserveratorium 1891-93 og virkede i nogle år som kantor og organistvikar ved Matthæuskirken i København. Han var gymnasielærer i Hellerup og havde også sit eget konservatorium sammesteds. Derudover virkede han som korleder og har skrevet nogle lejlighedsværker til forskellige ensembler. Den indkomne samling rummer både kammermusik, sange og en række korværker, men også enkelte numre for stort orkester.

Afdelingen har modtaget et brev fra Oluf Ring til Otto Foss ang. sidstnævntes *6 Børnesange* til tekster af Ernst v.d. Recke, hvori Ring kommer med forskellige ændringsforslag til nogle af sangene.

Orientalisk og Judaistisk Afdeling

Kinesisk dokumentæske for bærestole.

Æsken er udformet, så den kan hvile mellem de to bærestænger på bærestolen. Beregnet

til transport af dokumenter og skrive-
redskaber for embedsmænd og købmænd i
det gamle Kina. Udført i hårdt træ, formo-

dentlig Jichimu, med metalbeslag og låse-
anordning. Fremstår i egen patina. Sen
1600-tal. Erhvervet af Jens Brok

Publikationer

Aktuelt fra Håndskriftafdelingen [Juni 2006]. Elektronisk nyhedsbrev, der udkommer ti gange om året (jan.-juni, sept.-dec.). *Aktuelt fra Håndskriftafdelingen* findes via *Nyheder* på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Aktuelt fra Musik- og Teaterafdelingen [Juni 2006]. Elektronisk nyhedsbrev, der udkommer hver anden måned. *Aktuelt fra Musik- og Teaterafdelingen* findes via *Nyheder* på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Diamanten. Kulturblad fra Det Kongelige Bibliotek. Red.: Trine Lehmann (ansvh.), Birgitte Hvidt, Bette Thomas. 3. årg., nr. 3. 2006. 24 s. Ill. ISSN 1399-6142. Kr. 20,-

Kultur i Diamanten [Juni 2006]. Udstilling, koncerter, foredrag, debat. Elektronisk nyhedsbrev. *Kultur i Diamanten* findes via *Nyheder* på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Egeland Hansen, Finn: *Layers of Musical Meaning*. Det Kongelige Bibliotek, Museum Tusulanums Forlag, 2006. 333 s. Indb. ISBN 87-635-0424-3. ISSN 0105-8746. (*Danish Humanist Texts and Studies* 33). Kr. 300,-

Hartmann, J.P.E.: *Vølvens Spaadom*. Opus 71. Udg. af Niels Krabbe. 2006. xxxii. 94 s. Fol. Ill. (*Udvalgte Værker/Selected Works/Ausgewählte Werke*. Udg. af Hartmann Udgaven, Det Kongelige Bibliotek, Serie V, Korværker, Bd. 1). Kr. 450,-; partitur og stemmesæt kr. 2.500,-

Forskning på Det Kongelige Bibliotek. Årsberetning 2005. 2006. 42 s. ISBN 87-7023-834-0. ISSN 1603-4694. Gratis.

Jonge, Ingrid Fischer: *28 danske fotobøger = 28 Danish photographic Books*. Red.: Ingrid Fischer Jonge, Christian Rud Andersen, Jens Erdman Rasmussen. Det Nationale Fotomuseum, Det Kongelige Bibliotek. 2006. 67 s. Ill. ISBN 87-7023-449-3. Kr. 75,-

Magasin fra Det Kongelige Bibliotek. Red.: Lotte Philipson. 19. årg. nr. 2. 2006. 75 s. Ill. ISSN 0905-5533. Kr. 125,- (abonnement), kr. 50,- (løssalg). Gratis for medlemmer af Diamantklubben - Det Kongelige Biblioteks Kulturklub.

Newsletter - Music and Theatre Department [April, June 2006]. Electronic newsletter. Gratis.

Nordic Music Editions. Symposium, 1-2 September 2005: Proceedings. Organized by the Niels W. Gade Edition and The Carl Nielsen Edition. Ed. by Niels Krabbe. 2006. 105 s. Ill. ISBN 87-7023-591-0.

Schlichtkrull, Torsten: *Københavns Universitetsbibliotek. Historien kort fortalt*. 2006. 23 s. Ill. ISBN 87-7023-622-4. Gratis.

Årsberetning 2005. Det Kongelige Bibliotek. Red. Lone Ømann. 2006. 192 s. Ill. ISBN 87-7023-493-0. ISSN 0909-9093. Gratis.

Forsiden: Cyklister på vej hjem september 1944 (Det Kongelige Bibliotek).

Bagsiden: The Atlas Group / Walid Raad, Document title: Miraculous beginnings and No, illness is neither here nor there, Category_File_Type_ Rolls: [cat.A]_FAkhouri_Films_238-239, Duration: 1:43 minutes, Date: 1993, Attributed to: Dr. Fadl Fakhouri. Courtesy Galerie Sfeir Semler

Dr. Fakhouri havde altid to super-8 filmkameraer med sig, hvor han end befandt sig. Med det ene kamera optog han et enkelt billede, hver gang han troede, at krigen i Libanon var ovre. Med det andet optog han et enkelt billede, hver gang han så et skilt, der viste ind til en læge eller en tandlægeklinik. Han gav de to film titlerne Miraculous beginnings og No, illness is neither here nor there ("Mirakuløse begyndelser" og "Nej, sygdom er hverken her eller der").

Udstillingen *Under the same sky* er produceret af Det Nationale Fotomuseum som en del af *Images of the Middle East*.

